

¹**А. О. Міненко**, д-р пед. наук, проф., ¹**І. О. Донець**, канд. пед. наук,

¹**Л. І. Ващенко**, ²**І. В. Кривенцова**, канд. пед. наук, доц.

¹Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна

²Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

ДО ПИТАННЯ ВАЖЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКІЛ У СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

К ВОПРОСУ О ВАЖНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТСКО-ЮНОШЕСКИХ СПОРТИВНЫХ ШКОЛ В СИСТЕМЕ ВНЕШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

***Аннотація.** В статті проаналізовані ролі сучасних ДЮСШ в подоленні кризових явищ, які виникають в середовищі учасної молоді. Автор вважає, що в процесі занять в навчально-тренувальних групах дитячо-юношеских спортивних шкіл повинні вирішуватися наступні задачі: виховні, освітні, розвивальні та оздоровчі, формування мотиваційно-ціннісного ставлення до виховання фізичних якостей, установки на здоровий спосіб життя, фізичне самосовершенствование та самовиховання, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами та конкретним видом спорту.*

Важливість потреби поглибленого наукового обґрунтування практики сучасного спортивно-оздоровчого руху зачіпає головні педагогічні та соціальні підвалини організації дитячого та юнацького спорту, де важливу роль у вирішенні всього комплексу пов'язаних з цим проблем відіграє національна мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ), що, в свою чергу, є важливою складовою системи позашкільної освіти в державі. Зокрема, в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актів України» від 17.10.2009 р. № 1724-УІ в статті 4 «Засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту» зазначено, що державна політика у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на засадах:

- визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави;
- визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;
- забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;
- сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп;
- утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту;
- забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян;
- орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері та ін. [4]

У даному дослідженні здійснено аналіз основних соціокультурних характеристик фізичної культури та спорту як важливого феномену сучасного суспільства, де визначено найважливіші соціокультурні функції фізичної культури та спорту в умовах ДЮСШ.

Дитячо-юнацькі спортивні школи включаючись до величезної мережі соціальних контактів, у результаті тренувально-педагогічного процесу сприяють формуванню та задоволенню фізіологічної та соціальної потреби дітей та підлітків у фізичному саморозвитку та готовності успішного виконання своїх соціальних обов'язків. Через

пізнання самого себе, своїх потреб та індивідуальних особливостей дитина може прийти до вибору ідивідуального способу фізичного самовдосконалення й виробити для себе в межах даного способу індивідуальний стиль життєдіяльності, а в майбутньому сприятиме більш свідомій і виваженій професійній орієнтації.

Спорту як суспільному явищу притаманні, на думку Б.М. Шияна [5], різноманітні соціальні функції: змагальна, виховна, оздоровча й рекреаційно-культурна, виробнича, пізнавальна, видовищна, економічна, функція підвищення фізичної активності, функція поліпшення взаєморозуміння між народами та державами.

Соціальні функції спорту ґрунтовно були досліджені в численних працях філософів і соціологів. У них переконливо зауважується, що спортивні відношення, як і суспільні відносини, є змістовним наповненням усіх соціальних інститутів.

Соціокультурні функції спорту тісно взаємопов'язані, і їх поділ має умовний характер. Так, розглядаючи змагальну функцію, варто зазначити виражену в ній основну соціокультурну сутність спорту, де, в свою чергу, втілені кілька найважливіших аспектів спорту, пов'язаних і з творчою активністю спортсменів, і з формуванням у них необхідних волевих якостей і з обміном спортивними результатами свого досвіду і досягнень та ін. Соціальний феномен змагань виступає ядром спорту, характеризує спорт як форму інтенсивної соціальної активності, отже, будучи вихідною формою спортивних відносин, всяке змагання для людини є боротьбою, що вимагає граничного напруження всіх сил і здібностей, тобто – пошуку межі людських можливостей, що незмінно спрямовує спортсмена шляхом постійного розвитку і прогресу індивідуальних фізичних та духовних сил [1; 3].

Змагальну функцію органічно доповнює функція соціалізації, яка також має різноманітні прояви. Так, соціалізація спорту містить в собі і виховний аспект, і ціннісно-нормативний, і навіть пов'язана з формуванням індивідуальності дитини, тобто, включаючись в величезну мережу соціальних контактів, вона готує себе до успішного виконання своїх соціальних обов'язків.

До важливого аспекту спорту варто віднести і його комунікативні функції, які сприяють збагаченню особистості в процесі спілкування як на рівні присутності, так і на рівні дії. Особливості спілкування в спорті мають укладення у змісті тих відносин, в які вступає спортсмен з суспільством і його інститутами, з тренерами, організаторами спортивних заходів, представниками науки, іншими спортсменами, любителями спорту та ін. Цінність цієї функції полягає в зміцненні спільноти людей спільною діяльністю, спрямованою переважно на отримання позитивних емоцій саме від цього спілкування. Комунікативна функція включає в себе також аспекти престижу, що пов'язано з прагненням до самоствердження в спорті.

Тут варто зауважити, що заняття в ДЮСШ сприяють вихованню педагогічно запускених дітей і підлітків, що є одним з природних засобів ізоляції молоді від шкідливого впливу вулиці. Досвід роботи в ДЮСШ переконливо показує, що заняття спортом є одним з найбільш ефективних засобів їх перевиховання, прояву ініціативи, творчості і фізичних здібностей, прояву лідерства та суперництва на здоровій основі, а також надаючи широкі можливості для самореалізації, спрямовуючи енергію дитини або підлітка в позитивне та здорове русло[1; 3].

Діяльність ДЮСШ є не тільки найважливішим засобом зміцнення здоров'я дитини, його фізичного розвитку і вдосконалення, але, також робить істотний позитивний вплив і на його духовний світ, його світовідчуття, емоції, моральні принципи, естетичні смаки, сприяючи формуванню гармонійно розвиненої особистості.

Розширюючи діапазон суспільно важливих напрямів соціалізації учнів дитячо-юнацької спортивної школи, деякі науковці [2] зазначають, що, успішна інтеграція в умовах ДЮСШ такої важливої соціальної якості як патріотизм з фізичним вихованням і спортивним життям юних спортсменів можлива лише в умовах гуманізації процесу фізичного виховання, що вимагає формування у спортсменів етичної і громадянської позиції,

дотримання дисципліни, спортивної етики і правил спортивних змагань, коректування мотивів до занять спортом як соціально цінної і державно-значимої діяльності. Певні прояви патріотизму і громадянськості в процесі занять спортом складають основу технології тренувального процесу в позашкільних спортивних установах. Розроблене вченим проектно-програмне забезпечення спортивно-патріотичного виховання орієнтоване на стимулювання потреб в постійному фізичному вдосконаленні, підтримку здорового способу життя і мотивації соціально-орієнтованої поведінки, створення патріотичного середовища, яке цілеспрямовано формує в юному спортсменові особистість громадянина і патріота.

Дитячо-юнацькі спортивні школи відіграють величезну роль у практичній реалізації фізкультурно-спортивних завдань суспільства, стимулюванні рухової активності дітей та молоді. Важливим завданням функціонування ДЮСШ на сучасному етапі є оптимізація їхньої діяльності. Це пов'язано з тим, що вони виступають базовою ланкою системи фізкультурно-спортивного руху країни. Саме в ДЮСШ реалізуються на практиці цілі фізичного виховання. Як будь-які загальноосвітні та позашкільні навчальні заклади, вони виконують виховну, освітню та оздоровчу функції, які у взаємозв'язку вирішують загальне завдання – максимальний розвиток індивідуальних здібностей і їх реалізацію в умовах змагальної діяльності [1].

Отже, дослідження показали розмаїття підходів як у визначенні змісту виховних завдань ДЮСШ, так і в особливостях організації педагогічного процесу, що в свою чергу, підтверджує, що дитячо-юнацька спортивна школа є однією із важливих складових системи фізичної культури і спорту, яка надає знання і формує вміння і навички дитини, впливає на розвиток спортивних здібностей з метою її цілеспрямованої підготовки для спорту вищих досягнень [2].

Аналіз ролі сучасних ДЮСШ у подоланні кризових явищ у середовищі учнівської молоді та вивчення підходів до дослідження даної проблеми у науковій літературі дає підстави стверджувати, що в процесі занять у навчально-тренувальних групах дитячо-юнацьких спортивних шкіл мають вирішуватися наступні виховні, освітні, розвиваючі та оздоровчі завдання: надання знань про науково-практичні основи самовиховання фізичних якостей; формування мотиваційно-ціннісного ставлення до виховання фізичних якостей, установки на здоровий стиль життя, фізичне самовдосконалення та самовиховання, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами і конкретним видом спорту; забезпечення оволодіння системою практичних умінь і навичок щодо збереження і зміцнення здоров'я та ін.

Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення біологічних закономірностей навчально-тренувального процесу дітей з метою комплексного вирішення навчально-тренувальних завдань.

Література

1. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта / Л. В. Волков. – К. : Олимпийская литература, 2002. – 292 с.
2. Галкин С. В. Методика спортивно-патриотического воспитания учащихся детско-юношеских спортивных школ : автореф. канд. пед. наук: 13.00.04 / Станислав Валентинович Галкин. – Волгоград, 2005. – 27 с.
3. Донець І.О. Моніторинг фізичної підготовленості футболісток дитячо-юнацької спортивної школи у навчально-тренувальному процесі : автореф. канд. пед. наук: 13.00.02 / Ігор Олексійович Донець. – Чернігів, 2012. – 21 с.
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 17.10.2009 р. № 1724-УІ. – Назва з екрану: http://www.lyptsi-dush.edu.kh.ua/gallery_and_documents/normativna_dokumentaciya_dyussh.
5. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 248 с.